

NOVE ISPOVESTI UBICE EKONOMIJA
DŽON PERKINS

DŽON PERKINS

**NOVE ISPOVESTI
UBICE EKONOMIJA**

Babun
Beograd, 2017

Naziv originala:
THE NEW CONFESSIONS OF AN ECONOMIC HIT MAN – John Perkins

Naziv knjige:
NOVE ISPOVESTI UBICE EKONOMIJA, Džon Perkins

Copyright © 2015 by John Perkins
Copyright © 2017 za Srbiju Babun, Beograd

Sva prava zadržana. Nijedan deo ovog izdanja se ne sme reprodukovati, skladištiti u povratnom sistemu, ili prenositi, u bilo kom obliku, ili bilo kojim sredstvima, elektronskim, mehaničkim, fotokopirnim i sličnim, bez prethodne dozvole izdavača i vlasnika autorskih prava.

Urednik:
Nenad Perišić

Prevod:
Mirjana Kefer

Lektura i korektura:
Jelena Dimitrijević

Prelom i korice:
Leo commerce

Izdavač:
Babun

Plasman:
ID Leo commerce, Beograd
Mihajla Bandura 36
011/375-2625; 011/375-2626; 011/375-2627; 063/517-874
E-mail: nesaperisic@gmail.com
info@leo.rs
www.leo.rs

Štampa:
Sajnos, Novi Sad

Tiraž: 1.000

ISBN 978-86-80792-04-0

Za moju nanu Lulu Brizben Modi, koja me je naučila kolika je moć istine, ljubavi i mašte, i mog unuka Grenta Itana Milera, koji me nadahnjuje da preduzimam sve što je neophodno ne bih li stvorio svet koji će njegova braća i sestre širom planete želeti da naslede.

SADRŽAJ

Predgovor	9
Uvod: Nova priznanja.....	13

DEO I: 1963–1971.

1. Prljav posao.....	19
2. Ubica ekonomija je rođen.....	26
3. Doživotno.....	34
4. Indonezija: Lekcija za EHM.....	41
5. Spasavanje zemlje od komunizma	44
6. Prodana duša	48

DEO II: 1971–1975.

7. U ulozi inkvizitora	55
8. Civilizacija na suđenju.....	59
9. Životna prilika	63
10. Predsednik Paname i junak	69
11. Gusari u Zoni Kanala.....	73
12. Vojnici i prostitutke	76
13. Razgovori s generalom	80
14. Ulazak u zlokobno razdoblje u istoriji ekonomije	85
15. Sredstva Saudijske Arabije – afera pranja novca	89
16. Podvođenje i finansiranje Osame bin Ladena	100

DEO III: 1975–1981.

17. Pregovori oko Panamskog kanala i Grejem Grin	107
18. Iranski kralj nad kraljevima.....	114
19. Ispovesti mučenog čoveka.....	118
20. Pad kralja.....	122
21. Kolumbija: Kamen-temeljac Latinske Amerike	125
22. Republika Amerika naspram svetskog carstva.....	129
23. Obmanjivačka biografija	135
24. Borba predsednika Ekvadora protiv Big ojla.....	144
25. Dajem otkaz	148

DEO IV: 1981–2004.

26.	Smrt predsednika Ekvadora	153
27.	Panama: Smrt još jednog predsednika	157
28.	Moja energetska kompanija, Enron i Džordž. V. Buš.....	160
29.	Uzimam mito.....	165
30.	Sjedinjene Američke Države napadaju Panamu	171
31.	Neuspeh jednog ubice ekonomija u Iraku	179
32.	Jedanaesti septembar i njegove posledice po mene lično ...	185
33.	Vencuelu spasava Sadam.....	191

DEO V: OD 2004. DO DANAS

34.	Zavera: Da li sam otrovan?	199
35.	Šakal govori: Sejšelska zavera	204
36.	Ekvador se buni.....	209
37.	Honduras: CIA napada.....	215
38.	Vaš dragi bankar kao EHM.....	219
39.	Vijetnam: Lekcije u zatvoru	223
40.	Istanbul: Instrumenti modernog carstva	229
41.	Puč protiv Fondacije Pačamama	234
42.	Još jedan EHM bankarski skandal	238
43.	Ko su današnje ubice ekonomija.....	242
44.	Ko su današnji šakali.....	251
45.	Lekcije za Kinu	257
46.	Šta možete da preduzmete	262
47.	Stvari koje treba uraditi	270
	Dokumentacija o EHM aktivnostima 2004–2015	279
	Izrazi zahvalnosti.....	311
	Lična istorija Džona Perkinsa.....	315
	O autoru	319

PREDGOVOR

Ubice ekonomije (EHM) veoma su dobro plaćeni profesionalci koji obmanjuju zemlje širom sveta za trilion dolara. Pune kofere velikih korporacija i džepove nekolicine bogatih porodica koje kontrolišu prirodne resurse na planeti, novcem Svetske banke, američke Agencije za međunarodni razvoj (USAID – US Agency for International Development) i drugih stranih organizacija za „pomoć“. Služe se lažnim finansijskim izveštajima, nameštanjem izbora, isplatama, iznudama, seksom i ubistvima. Igraju igru poznatu od postanja sveta, ali koja je preuzela nove i zastrašujuće dimenzije tokom globalizacije.

Bar bi ja to trebalo da znam; bio sam EHM.

Ovo sam napisao 1982, na početku knjige pod radnim naslovom *Sa-vest ubice ekonomija*. Knjiga je bila posvećena predsednicima dve zemlje, ljudima koji su bili moji klijenti, koje sam poštovao i smatrao svojim srodnim dušama – Hajmeu Roldosu, predsedniku Ekvadora, i Omaru Torihosu, predsedniku Paname. Obojica su upravo bila poginula u vatrenim sudarima. Njihova smrt nije bila slučajna. Ubijeni su jer su se suprotstavili tom bratstvu korporacijskih, vladinih i bankarskih glavešina čiji je cilj svetsko carstvo. Mi EHM nismo uspeli da ubedimo Roldosa i Torihosa da promene mišljenje, pa su se umešale drugačije ubice, šakali, koje je CIA sankcionisala i koji su nam uvek bili za petama.

Ubedili su me da prestanem da pišem tu knjigu. Započinjao sam je još četiri puta u narednih dvadeset godina. Svaki put su na moju odluku da ponovo počnem s pisanjem uticali trenutni svetski događaji: kada su Sjedinjene Američke Države 1989. izvršile invaziju na Panamu, prvi Zalivski rat, Somalija, uspon Osame bin Ladena. Međutim, pretnje i podmićivanje uvek su uspevali da me ubede da prestanem.

Godine 2003. predsednik velike izdavačke kuće čiji je vlasnik moćna međunarodna korporacija pročitao je skicu onoga što je sada knjiga *Ispovesti ubice ekonomija*. Opisao ju je kao „neodoljivu priču koju treba ispričati“. Potom se tužno osmehnuo, odmahnuo glavom i kazao mi da ne sme da rizikuje da je objavi jer bi moćnici u svetskim sedištimama mogli

da se usprotive. Predložio mi je da je pretvorim u fikciju. „Mogli bismo da vas prodamo po uzoru na Džona la Kareu ili Grejema Grina.“

Ali ovo nije fikcija. To je istinita priča o mom životu. To je priča o nastanku sistema koji nas je izdao. Jedan mnogo hrabriji izdavač, izdavač koga ne drži u šaci međunarodna korporacija, pristao je da mi pomogne da je ispričam.

Šta me je konačno ubedilo da prenebregnem pretnje i podmićivanja?

Kratak odgovor glasi da je moja jedinica Džesika diplomirala i otišla se u svet. Kada sam joj rekao da razmišljam o tome da objavim ovu knjigu i kada sam sa njom podelio svoje strahove, kazala je: „Ne brini, tata. Ako te srede, ja ću nastaviti tamo gde si ti stao. Moramo to da uradimo za unuke koje se nadam da ću ti jednog dana podariti!“ To je kratak odgovor.

Duža verzija odnosi se na moju posvećenost zemlji u kojoj sam odrastao; na moju ljubav prema idealima koje su izrazili njeni osnivači; prema mojoj dubokoj posvećenosti republici Americi koja danas obećava „život, slobodu i potragu za srećom“ svim ljudima ma gde se oni nalazili; i na moju odlučnost posle 11. septembra da više ne sedim skršenih ruku dok EHM pretvaraju tu republiku u svetsko carstvo. To je skelet verzije dužeg odgovora; krv i meso dodati su u glavama koje slede.

Zašto me nisu ubili nakon što sam ispričao ovu priču? Kao što ću detaljnije objasniti na stranicama *Novih ispovesti ubice ekonomija*, sama knjiga postala je moja polisa osiguranja.

Ovo je istinita priča. Proživio sam svaki njen minut. Prizori, ljudi, razgovori i osećanja koja opisujem, sve je to bilo deo mog života. To je moja lična priča, pa opet se dogodilo u širem kontekstu svetskih događaja koji su oblikovali našu istoriju, doveli nas do gde smo danas i postavili temelje budućnosti naše dece. Dao sam sve od sebe da tačno iznesem ta iskustva, predstavim te ljude i razgovore koje smo vodili. Uvek kada razmatram istorijske događaje ili oživljavam razgovore sa drugim ljudima, služim se određenim pomagalima: objavljenim dokumentima, ličnim zapisima i beleškama; sopstvenim sećanjima i sećanjima ostalih učesnika; prelistavam pet rukopisa koje sam prethodno započinjao i koristim istorijske izveštaje drugih autora – veoma značajne, nedavno objavljene, koji otkrivaju obaveštenja koja do tada nisu ugledala svetlost dana ili su iz drugih razloga bila nedostupna. U pojedinim slučajevima kombinujem nekoliko dijaloga koje sam vodio sa nekom osobom u jedan razgovor radi toka naracije.

Izdavač me je pitao da li smo stvarno sebe smatrali ubicama ekonomija. Ubedio sam ga da jesmo, mada obično samo po inicijalima. Zapravo, onog dana 1971. kada sam počeo da radim sa dodeljenom mi

instruktorkom Klodin, ona me je obavestila. „Moj je zadatak da od tebe napravim ubicu ekonomija. Niko ne sme da zna za tvoju umešanost – čak ni supruga.“ Potom se uozbiljila. „Kad jednom uđeš, ostaješ do kraja života.“

Klodin nije okolišala dok je opisivala šta ću sve biti primoran da radim. Moj posao, kazala je, biće da „podstičem svetske vođe da postanu deo ogromne mreže koja zastupa komercijalne interese SAD. Dotične vođe se na kraju upecaju u mrežu dugova, koji nam obezbeđuju njihovu odanost. Možemo da ih iskoristimo uvek kada poželimo da zadovoljimo svoje političke, ekonomske ili vojne potrebe. Zauzvrat, oni učvršćuju svoje političke položaje tako što svom narodu donose industrijske parkove, fabrike i aerodrome. Pritom se vlasnici američkih građevinsko-tehničkih kompanija nezamislivo bogate.“

Ako ne uspemo, na scenu stupa zlokobniji oblik ubica, šakali. Ako i šakali pretrpe neuspeh, onda se dotični posao dodeljuje vojsci.

Sada, skoro dvadeset godina po objavljivanju *Ispovesti ubice ekonomija*, pomenuti izdavač i ja znamo da je vreme za novo izdanje. Čitaoci koji su pročitali knjigu izdatu 2004. poslali su hiljade poruka pitajući kako je njeno objavljivanje uticalo na moj život, šta činim da se iskupim i promenim EHM sistem i šta oni mogu da preduzmu kako bi preokrenuli stvari. Ova nova knjiga je moj odgovor na ta pitanja.

Vreme je za novo izdanje i zato što se svet radikalno izmenio. EHM sistem – koji se prvenstveno zasnivao na dugu i strahu – sada je mnogo podmukliji nego što je bio 2004. Ubice ekonomija su radikalno proširile svoje redove i usvojile nove maske i instrumente. I mi u SAD bili smo gadno „pogođeni“. Ceo svet je pogođen. Znamo da balansiramo na ivici propasti – ekonomske, političke, društvene i ekološke. Moramo da se promenimo.

Ova priča *mora* biti ispričana. Živimo u vreme užasne krize – i neverovatnih mogućnosti. Priča ovog ubice ekonomija je priča o tome kako smo stigli tamo gde jesmo i zašto se trenutno suočavamo sa krizma koje su naizgled nepremostive.

Ova knjiga je ispovest čoveka koji je, u vreme kada sam bio EHM, pripadao relativno maloj grupi ljudi. Ljudi koji igraju slične uloge sada ima mnogo više. Imaju eufemističke titule, koračaju hodnicima kompanija iz Fortune 500 grupe kao što su Ekson, Volmart, Dženeral motors i Monsanto; koriste EHM sistem zarad privatnih interesa.

Nove ispovesti ubice ekonomija govori o tom novom soju EHM.

NOVE ISPOVESTI UBICE EKONOMIJA

To je i vaša priča, priča o vašem i mom svetu. EHM uspevaju jer saradujemo sa njima. Oni nas zavode, mame, i prete nam, ali pobeđuju samo onda kada okrenemo glavu u stranu ili se jednostavno prepustimo njihovim taktikama.

Priznavanje problema predstavlja prvi korak ka pronalaženju rešenja. Priznavanje greha je početak iskupljenja. Neka ova knjiga bude početak našeg spasa. Neka nas nadahne da se izdignemo na nove nivoe posvećenosti i neka nas navede da postanemo svesni svog sna o uravnoteženim i časnim društvima.

Džon Perkins,
novembra 2015.

Nova priznanja

Svakodnevno me proganja ono što sam radio kao ubica ekonomija (EHM). Proganjaju me laži koje sam tada pričao o Svetskoj banci. Proganjaju me načini na koje smo ta banka, njene sestrinske organizacije i ja opunomoćili korporacije SAD da rašire svoje kancerogene pipke širom planete. Proganja me podmićivanje vođa siromašnih zemalja, ucene i pretnje da će ih CIA i šakali zbaciti sa vlasti ili ubiti ako se opiru, ako odbijaju da prihvate zajmove koji će njihove zemlje baciti u dug i pretvoriti u roblje.

Ponekad me probude slike državnika, mojih prijatelja, koji su umrli nasilnom smrću, užasne slike, jer su odbili da izdaju svoj narod. Poput Šekspirove leđi Magbet pokušavam da operem krv sa svojih šaka.

Ali ta krv je samo simptom.

Podmukli rak ispod površine, otkriven u prvobitnim *Ispovestima ubice ekonomija*, metastazirao je. Raširio se iz zemalja u razvoju na SAD i ostatak sveta; napada same temelje demokratije i sisteme za održavanje života.

Svi instrumenti EHM i šakala – lažne ekonomije, lažna obećanja, pretnje, mita, iznude, dugovi, prevare, prevrati, ubistva, nekontrolisana vojna moć – koriste se danas po celom svetu, čak i više nego tokom ere koju sam razotkrio pre više od jedne decenije. Iako se taj rak toliko raširio i prodro tako duboko, većina ga još nije svesna, mada je kolaps koji je izazvao uticao na sve nas. Postao je dominantni sistem ekonomija, vlada i društava danas.

Strah i dug pokreću taj sistem. Bombarduju nas užasavajućim porukama kako bismo poverovali da moramo platiti svaku cenu, preuzeti svaki dug ako želimo da zaustavimo neprijatelje za koje nam govore da vrebaju na našem pragu. Problem dolazi sa nekog drugog mesta. Pobunjenici. Teroristi. „Oni.“ A njegovo rešavanje zahteva trošenje ogromnih suma novca na sredstva i usluge koje pružaju oni koje nazivam korporatokratija – nepregledne mreže korporacija, banaka, vlada i bogatih moćnika povezanih sa njima. Upadamo u velike dugove: naša zemlja i njeni finansijski sledbenici u Svetskoj banci, kao i njene sestrinske institucije mame druge zemlje da se sve više zadužuju; dug pretvara u robove i nas i te zemlje.

NOVE ISPOVESTI UBICE EKONOMIJA

Dotične strategije stvorile su „ekonomiju smrti“, koja se zasniva na ratovima ili pretnjama ratom, dugu i pljačkanju resursa zemlje. To je neodrživa ekonomija koja, stopama koje su u stalnom porastu, iscrpljuje same resurse od kojih zavisi i istovremeno truje vazduh koji udišemo, vodu koju pijemo i hranu koju jedemo. Iako je smrtonosna ekonomija jedan vid kapitalizma, važno je primetiti da se reč *kapitalizam* odnosi na ekonomski i politički sistem u kome trgovinu i industriju kontrolišu privatni vlasnici, a ne država. To se odnosi i na lokalne pijace farmera kao i na ovaj veoma opasni oblik svetskog korporacijskog kapitalizma koji kontroliše korporatokratija, koja je po prirodi pljačkaški raspoložena, koja je stvorila ekonomiju smrti i koja teži samouništenju.

Odlučio sam da napišem *Nove ispovesti ubice ekonomija* jer su se stvari uveliko promenile tokom poslednje decenije. Rak se proširio po Sjedinjenim Američkim Državama kao i po ostatku sveta. Bogati su postali još bogatiji, a svi ostali, realno gledano, postali su siromašniji.

Moćna mašina propagande koju poseduje ili kontroliše korporatokratija vrtela je svoje priče ne bi li nas ubedila da prihvatimo dogmu koja ide u prilog njihovim interesima, ne našim. Te priče nastoje da nas uvere da moramo prihvatiti sistem zasnovan na strahu i dugu, gomilanju stvari, koji prvo zavadi pa zavlada svima koji nisu „mi“. Te priče prodale su nam laž da će nam EHM sistem obezbediti sigurnost i usrećiti nas. Neki bi za naše trenutne probleme mogli da okrive organizovanu svetsku zaveru. Voleo bih da je tako jednostavno. Mada, kao što ističem kasnije, postoji na stotine zavera – ne samo jedna velika zavera – koje utiču na sve nas, ali ovaj EHM sistem podstiče nešto mnogo opasnije od zavere. On ne funkcioniše zahvaljujući maloj grupi ljudi, već zahvaljujući konceptima koji su prihvaćeni kao hrišćanska doktrina. Verujemo da je svaki ekonomski razvoj dobar za čovečanstvo i da je, što je taj razvoj veći, korist od njega rasprostranjenija. Slično tome, verujemo da bi ljude koji se ističu u potpirivanju vatri ekonomskog rasta trebalo izdići i nagraditi, dok su oni rođeni na ivicama tu radi eksploatacije. Takođe verujemo da su sva sredstva – uključujući i ona koja koriste današnji EHM i šakali – opravdana prilikom unapređivanja ekonomskog razvoja; sačuvajmo naš udobni, bogati zapadni način života i zaratimo sa svakim ko može da ugrozi našu ekonomsku dobrobit, udobnost i sigurnost (kao što su, recimo, islamski teroristi).

Kao odgovor na zahteve čitalaca dodao sam mnoge nove pojedinosti i izveštaje o tome kako smo obavljali svoj posao u vreme kada sam ja bio EHM, i razjasnio sam neke stvari u prethodno objavljenim glavama. Ali najvažnije je to što sam dodao potpuno nov deo (peti), u kome se objašnjava kako se danas igra EHM igra – ko su današnje ubice ekonomija,

ko su danas šakali, koliko su njihove prevare i instrumenti dalekosežniji i u kojoj meri porobljavaju više nego ikada pre.

Takođe, u znak odgovora na zahteve čitalaca, u petom delu nalaze se dve nove glave koje otkrivaju šta će biti potrebno da se svrgne EHM sistem, kao i određene taktike da se to postigne.

Ova knjiga završava se odeljkom pod nazivom „Dokumentacija o EHM aktivnostima 2004–2015“, koji upotpunjuje moju ličnu priču i nudi detaljno obaveštenje čitaocima koji žele dokaze za stvari o kojima je reč u ovoj knjizi ili koji žele detaljnije da se pozabave njima.

Uprkos svim lošim vestima i pokušajima današnjih pljačkaša da nam ukradu demokratiju i planetu, ispunjava me nada. Znam da ćemo, kad dovoljno nas sagleda šta zapravo radi taj EHM sistem, preduzeti pojedinačne i kolektivne akcije potrebne da se kontroliše rak i povrati zdravlje. Knjiga *Nove ispovesti ubice ekonomija* otkriva kako taj sistem funkcioniše danas i kako vi i ja – svi mi – možemo da mu se suprotstavimo.

Tom Pejn nadahnuo je američke revolucionare kada je napisao: „Ako mora doći do nevolje, neka dođe u moje vreme, kako bi moje dete živelo u miru.“ Ove reči podjednako su važne i danas kao što su bile 1776. Moj cilj u ovoj novoj knjizi nije ništa manji od Pejnovog: želim da nadahnem i osposobim sve nas da preduzmemo sve što je neophodno da ostvarimo mir za našu decu.

DEO I: 1963–1971.

GLAVA 1

Prijav posao

Kada sam diplomirao na poslovnoj školi 1968, čvrsto sam bio rešio da ne uzmem učešća u ratu u Vijetnamu. Nedavno sam se bio venčao sa En. I ona se protivila ratu i bila je dovoljno veliki avanturista da zajedno sa mnom pristupi Mirovnim snagama.

Prvo smo stigli u Kito u Ekvadoru 1968. Ja sam bio dvadesettrgodišnji volonter čiji je zadatak bio da razvija kreditne i štedne zadruge u zajednicama duboko u prašumama Amazonije. Enin posao bio je da domorotkinje podučava higijeni i brizi o deci.

En je bila u Evropi, ali za mene je ovo bilo prvo putovanje izvan Severne Amerike. Znao sam da ćemo avionom leteti do Kita, jednog od glavnih gradova na najvećoj nadmorskoj visini – i jednog od najsiromašnijih. Očekivao sam da se razlikuje od svega što sam ikada video, međutim, ispostavilo se da uopšte nisam bio pripremljen za stvarnost.

Dok se naš avion iz Majamija spuštao ka aerodromu, zaprepastile su me udžerice duž piste. Nagnuo sam se preko En, koja je sedela na središnjem sedištu, i pokazavši kroz prozor do sebe, upitao sam poslovnog čoveka iz Ekvadora na sedištu do njenog: „Da li ljudi zaista tamo žive?“ „Siromašna smo zemlja“, svečano je klimnuo glavom.

Prizori sa kojima smo se susreli tokom vožnje autobusom do grada bili su još gori – dronjavi prosjaci koji hramlju potpomažući se štakama kućne izrade duž ulica preplavljenih đubretom, deca sa užasno naduvenim stomacima, psi koji su ličili na skelete i straćare sklepane od kartonskih kutija koje su prolazile kao domovi.

Autobus nas je ostavio kod Interkontinentala, hotela sa pet zvezdica u Kitu. Bilo je to ostrvo luksuza u moru siromaštva, mesto na kome ćemo ja i još tridesetak volontera Mirovnih snaga nekoliko dana prisustvovati brifinzima o unutrašnjem stanju u zemlji.

Tokom prve od mnogih lekcija obavešteni smo da je Ekvador kombinacija feudalne Evrope i američkog Divljeg zapada. Nastavnici su nas pripremili na sve opasnosti: otrovne zmiје, malariju, anakonde, smrtonosne parazite i neprijateljski raspoložene lovce na glave. Potom su usledile dobre vesti: Teksako (Teksako) otkrio je nepregledne zalihe nafte nedaleko od mesta gde ćemo mi biti stacionirani u prašumi. Uverili su

nas da će nafta preobratiti Ekvador iz jedne od najsiromašnijih zemalja na ovoj hemisferi u jednu od najbogatijih.

Jedno poslepodne, dok smo čekali hotelski lift, zapodenuo sam razgovor sa visokim plavokosim muškarcem čiji je govor bio teksaski. Bio je seizmolog, savetnik Teksaka. Kada je saznao da smo En i ja siromašni volonteri Mirovnih snaga koji će raditi u prašumi, pozvao nas je na večeru u elegantni restoran na najvišem spratu hotela. Nisam mogao da poverujem u sreću koja nas je snašla. Video sam jelovnik i znao sam da će obrok koštati više od našeg mesečnog džeparca.

Te večeri, dok sam kroz prozore restorana posmatrao Pičinču, gigantski vulkan koji se nadnosi nad prestonicom Ekvadora, i pijuckao margaritu, zaludeo me je taj čovek i život koji je živeo.

Rekao nam je da ponekad leti korporacijskim mlaznjakom direktno iz Hjustona do piste prosečene kroz prašinu. „Ne moramo da prolazimo kroz imigraciono ili carinu“, hvalisao se. „Ekvadorska vlada nam izda posebnu dozvolu.“ Njegovo iskustvo vezano za prašumu svodilo se na klimatizovane prikolice, šampanjac i file minjon, servirane na finom porculanu. „Pretpostavljam da se to malo razlikuje od onoga što ćete vi dobijati“, primetio je smejući se.

Potom je pričao o svom izveštaju u kome se opisuje „nepregledno more nafte ispod šume“. Ovaj izveštaj, kazao je, biće iskorišćen za pravdanje velikih zajmova Svetske banke ovoj zemlji i da se ubedi Volstrit da investira u Teksako i druge poslove koji će imati koristi od naftnog buma. Kada sam izrazio svoje zaprepašćenje da tako brzo može da dođe do napretka, čudno me je pogledao. „Šta vas uče u tim poslovnim školama?“, upitao je.

Nisam znao šta da odgovorim.

„Slušaj“, kazao je, „to je stara igra. Video sam to u Aziji, na Bliskom istoku i u Africi, a sada i ovde. Seizmološki izveštaji u kombinaciji sa jednim dobrim izvorom nafte, poput ovog koji smo upravo uboli...“ Osmehnulo se. „Bomba.“

En je pomenula da su svi ovde jako uzbuđeni jer će nafta doneti prosperitet Ekvadoru.

„Samo onima koji su dovoljno pametni da igraju tu igru“, rekao je.

Odrastao sam u Nju Hempširu, gradu nazvanom po čoveku koji je sagradio zdanje na brdu, koje je nadgledalo sva ostala, bogatstvom koje je stekao prodajući lopate i čebad kalifornijskim kopačima zlata 1849. „Trgovcima“, primetio sam. „Poslovnim ljudima i bankarima.“

„Tako je, a danas i velikim korporacijama.“ Zavalio se u stolici. „Mi posedujemo ovu zemlju. Dobijamo mnogo više nego što je dozvola da prizemljujemo avione bez carinskih formalnosti.“

„Kao na primer?“

„O bože, ti baš moraš mnogo toga da naučiš, zar ne?“ Podigao je martini ka gradu. „Kao prvo, kontrolišemo vojsku. Obezbeđujemo novac za plate i kupujemo im opremu. Oni nas štite od Indijanaca koji ne žele naftne bušotine na svojoj zemlji. Onaj ko u Latinskoj Americi kontroliše vojsku, kontroliše predsednika i sud. U prilici smo da pišemo zakone – određujemo kazne za izlivanje nafte, cenu rada, sve zakone koji su nama važni.“

„Teksako sve to plaća?“, upitala je Ana.

„Ovaj, ne baš...“ Ispružio je ruku preko stola i potapšao je po ruci. „Ti plaćaš. Ili tvoj tata. Američki poreski obveznici. Novac prolazi kroz USAID, Svetsku banku, CIA i Pentagon, ali svi ovde“ – zamahom ruke pokazao je u pravcu prozora i grada ispod – „znaju da je reč samo o Teksaku. Ne zaboravite, zemlje kao ova imaju dugačku istoriju prevrata. Ako dobro pogledate, videćete da do većine njih dolazi kada vođe dotične zemlje ne igraju našu igru.“

„Hoćeš da kažeš da Teksako svrgava vlade?“, upitao sam.

Nasmejao se. „Recimo da na vlade koje ne saraduju gledamo kao na sovjetske marionete. One ugrožavaju američke interese i demokratiju. CIA to ne voli.“

To veče predstavljalo je početak mog obrazovanja o onome što sam potom nazvao EHM sistem.

En i ja samo narednih osamnaest meseci bili stacionirani u prašumama Amazonije. Potom smo premešteni u visoke Ande, gde sam dodeljen da pomažem grupi seljaka koji su pravili cigle. En je trenirala osobe ometene u razvoju za poslove u lokalnim preduzećima.

Meni je rečeno da ciglari moraju da poboljšaju efikasnost starinskih peći u kojima peku cigle. Međutim, jedan za drugim dolazili su da mi se žale na vlasnike kamiona i skladišta u gradu.

Ekvador je bio zemlja sa slabom socijalnom mobilnošću. Nekoliko bogatih porodica upravljalo je gotovo svime, uključujući lokalna preduzeća i politiku. Njihovi zastupnici kupovali su cigle od ciglara po izuzetno niskim cenama, a prodavali su ih gotovo desetostruko skuplje. Jedan ciglar otišao je kod gradonačelnika i požalio se. Nekoliko dana kasnije udario ga je kamion i ubio.

U zajednici je zavladao strah. Ljudi su me uveravali da je ubijen. Moje sumnje da je to tačno pojačale su se kada je šef policije objavio da je mrtav čovek bio deo kubanske zavere da Ekvador postane komunistička zemlja (Če Gevara je pogubljen u operaciji CIA u Boliviji neke tri godine ranije). Stavio je do znanja da će svaki ciglar koji bude izazivao nevolje biti uhapšen kao pobunjenik.

Ciglarci su me preklinjali da odem kod *rikosa* (bogataša) i sredim stvari. Bili su spremni na sve ne bi li umirili one kojih su se plašili, uključujući i to da sami sebe ubede kako će ih bogataši štiti ako popuste.

Nisam znao šta da radim. Nisam imao nikakvu moć nad gradonačelnikom i smatrao sam da bi intervencija dvadesetpetogodišnjeg stranca samo još više pogoršala stvar. I tako sam ih samo slušao i saosećao sa njima.

Na kraju sam shvatio da su bogataši deo strategije, sistem koji strahom vlada narodom Anda još od španskog osvajanja. Uvideo sam to i saosećao sa njima. Nisam pomogao zajednici ni na koji način. Morali su da nauče da se suoče sa svojim strahovima, morali su da priznaju strah koji potiskuju, morali su da se uvrede zbog nepravdi koje podnose, morali su da prestanu da očekuju od mene da ispravim stvari. Morali su da se suprotstave bogatašima.

Jednog kasnog popodneva razgovarao sam sa zajednicom. Kazao sam im da moraju nešto da preduzmu. Moraju da urade sve što bude potrebno – uključujući i rizik da budu ubijeni – kako bi njihova deca mogla da napreduju i žive u miru.

Kada sam uvideo da zajednica mora sama sebe da osposobi, to je za mene bila velika lekcija. Shvatio sam da su ti ljudi bili saučesnici u ovoj zaveri i da je jedino rešenje ubediti njih same da nešto preduzmu. I uspeo je.

Ciglarci su obrazovali kooperative. Svaka porodica donirala je cigle, a kooperativa je prihod od tih cigala koristila za iznajmljivanje kamiona i skladišta u gradu. Bogataši su bojkotovali kooperative, sve dok luteranska misija iz Norveške nije sklopila ugovor sa kooperativama da im isporučuju cigle za izgradnju škole po skoro petostruko većoj ceni od one koju su bogataši plaćali ciglarima, ali upola jeftinije nego što su bogataši naplaćivali luterancima – dobitna situacija za sve, osim za bogataše. Kooperative su procvetale posle toga.

Manje od godinu dana kasnije En i ja smo završili svoj zadatak u Mirovnim snagama. Imao sam dvadeset šest godina i više nisu mogli da me regrutuju. Postao sam EHM.

Kada sam ušao u te redove, ubedio sam sebe da radim pravu stvar. Južni Vijetnam potpao je pod vlast komunističkog severa i sada su svetu pretili Sovjetski Savez i Kina. Profesori u mojoj poslovnoj školi učili su nas da će finansiranje projekata infrastrukture ogromnim kreditima dobijenim od Svetske banke izvući zemlje u ekonomskom razvoju iz siromaštva i izbaviti ih iz kandži komunizma. Stručnjaci u Svetskoj banci i USAID-u podržavali su taj stav.

Dok nisam otkrio neistine u toj priči, imao sam osećaj da sam zarobljenik sistema. Odrastajući u internatu u Nju Hempširu mislio sam da

sam siromašan, a sada sam odjednom zarađivao puno novca, putovao prvom klasom u zemlje o kojima sam sanjao celog života, odsedao u najboljim hotelima, jeo u najboljim restoranima i sastajao se sa šefovima država. Uspeo sam u životu. Kako sam uopšte mogao da pomislim da sve to napustim?

A onda su počele noćne more.

Budio sam se u mračnim hotelskim sobama mokat od znoja. Progonili su me prizori koje sam lično video: leprozni ljudi bez nogu privezani za drvene kutije na točkovima kotrljaju se ulicama Džakarte, muškarci i žene kupaju se u zelenoj sluzi kanala dok odmah pored njih drugi vrše veliku nuždu, ljudski leš ostavljen na gomili đubreta, preplavljen crvima i muvama, deca koja spavaju u kartonskim kutijama, otimajući se sa lutajućim čoporima pasa oko komadića đubreta. Shvatio sam da sam se emocionalno distancirao od tih stvari. Kao i ostali Amerikanci, za mene su ti ljudi bili niža bića, oni su bili „prosjaci“, „nepodobni“ – „oni“.

Jednog dana se moja limuzina indonežanske vlade zaustavila na semaforu. Gubavac je proturio krvave ostatke šake kroz moj prozor. Vozač se razdrao na njega. Gubavac je razvukao bezuba usta u sarkastičan osmeh i povukao se. Nastavili smo dalje, ali je njegov duh ostao sa mnom. Imao sam utisak da je tražio upravo mene; njegov krvavi patrljak bio je upozorenje, njegov osmeh poruka. „Promeni se“, kao da je govorio. „Pokaj se.“

Počeo sam pažljivije da osmatram svet oko sebe. I sebe. Došao sam do saznanja da se osećam jadno iako imam sva obeležja uspeha. Svako veče sam gutao valijum i mnogo sam pio. Ujutro bih jedva ustao, na silu popio kafu i progutao tablete, a onda posrćući krenuo da ugovaram poslove vredne stotine miliona dolara.

Takav život naizgled je postao normalan za mene. Prihvatio sam priče. Preuzeo sam dug da bih podržao svoj način života. Pokretao me je strah – strah od komunizma, gubitka posla, neuspeha, strah da neću imati sve one materijalne stvari za koje su mi svi govorili da su mi potrebne.

Jedne noći probudio sam se sa sećanjem na jedan drugačiji san.

Ušao sam u kancelariju vođe zemlje koja je upravo otkrila da je izgubila mnogo nafte. „Naša građevinska preduzeća“, kazao sam mu, „rentiraće opremu iz franšize Džon Dir (John Deere), čiji je vlasnik vaš brat. Plaćićemo dvostruko više; brat može sa vama da podeli dobit.“ U snu sam nastavio da objašnjavam da ćemo slične poslove sklopiti i sa njegovim prijateljima, vlasnicima fabrika boca za koka-kolu, ostalim snabdevačima hrane i pića i izvođačima radova. Treba samo da potpiše

zahtev za pozajmicu od Svetske banke kojom će unajmiti korporacije SAD da izgrade projekte infrastrukture u njegovoj zemlji.

Potom sam usput pomenuo da će, ako odbije, na scenu stupiti šakali. „Setite se“, kazao sam, „šta se dogodilo...“ Odrecitovao sam spisak imena kao što su Mosadik iz Irana, Arbenz iz Gvatemale, Aljende iz Čilea, Lumumba iz Konga, Dijem iz Vijetnama. „Svi oni“, kazao sam, „bili su zbačeni ili...“ – prešao sam prstom preko grla – „jer nisu igrali našu igru.“

Ležao sam u krevetu, ponovo obliven hladnim znojem, shvativši da taj san opisuje moju stvarnost. Sve sam to radio.

Nije mi bilo teško da vladinim zvaničnicima, kao što je bio onaj u mom snu, obezbedim impresivni materijal kojim bi mogli da opravdaju kredite pred narodom. Moje osoblje sastavljeno od ekonomista, finansijskih stručnjaka, statističara i matematičara bilo je vešto u razvijanju sofisticiranih ekonometrijskih modela koji dokazuju da će takva ulaganja u sisteme električne energije, auto-puteve, luke, aerodrome i industrijske parkove podstaći ekonomski rast.

Godinama sam se takođe oslanjao na te modele kako bih ubedio sebe da je ono što radim korisno. Opravdavao sam svoj posao činjenicom da bruto domaći proizvod raste nakon što se izgradi infrastruktura. Sada sam se suočavao sa činjenicama iz priče koja se krila iza matematike. Statistike su bile krajnje pristrasne; išle su u prilog bogatim porodicama koje su posedovale industriju, banke, tržne centre, supermarkete, hotele i razne druge poslove koji cvetaju zahvaljujući infrastrukturi koju mi gradimo.

Oni su napredovali.

Svi ostali su patili.

Novac koji je izdvajan za zdravstvo, obrazovanje i ostale socijalne službe preusmeravan je za otplatu kamata na kredite. To je bilo vrzino kolo; zemlja bi kraju grcala u dugovima. A onda bi stigle ubice Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) i zahtevale da vlada ponudi naftu ili druge resurse našim korporacijama po niskom kursu i da privatizuje struju, vodu, kanalizaciju i ostale institucije javnih sektora i da ih proda korporatokratiji. Veliki poslovi uvek su pobeđivali.

U svakom slučaju, ključni uslov tih zajmova bio je da izvođači projekata budu naše inženjerske i građevinske kompanije. Najveći deo novca nikada nije napuštao Sjedinjene Američke Države, jednostavno je bivao prebačen iz bankarskih kancelarija u Vašingtonu u inženjerske kancelarije u Njujorku, Hjustonu ili San Francisku. Mi ekonomske ubice takođe smo se starali da zemlja primalac pristane da kupi avione, lekove, traktore, kompjutersku tehnologiju i ostalu robu i usluge od naših korporacija.